

УДК 336.77:[334.722+330]

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ВІТЧИЗНЯНОЮ БАНКІВСЬКОЮ СИСТЕМОЮ

Р. Качур¹, Л. Мороз²

¹Львівська комерційна академія Укоопспілки України

²Львівський інститут банківської справи УБС НБУ

Визначено основні напрями формування фінансових ресурсів для кредитування вітчизняної економіки. Показано динаміку формування кредитних ресурсів банківськими установами України. Особливо відзначено умови залучення коштів на депозитні рахунки.

Ключові слова: банківські установи, фінансові ресурси, вклади населення, депозитні вклади, депозити, залучені кошти, кредитні вкладення.

В умовах ринкових відносин важливою рушійною силою економічного зростання національної економіки є активізація інвестиційних процесів. Масштабні інвестиції у пріоритетні та стратегічні галузі економіки дадуть можливість не тільки призупинити спад та поживити промислове виробництво, а й створити умови для структурної перебудови національного господарства.

Важливу роль у розвитку господарського комплексу країни, особливо у кризові періоди, відведено банківській системі. Участь банківських установ у інвестиційних процесах держави здійснюється шляхом кредитування суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від форм власності, інвестиційного фінансування підприємств, при реалізації інвестиційних проектів.

Реальний стан інвестування вітчизняної економіки характеризується такими проблемними явищами, як дефіцит державного бюджету, відсутність і недостатність відповідних коштів у централізованих джерелах, нерозвиненість фондового ринку та ринку цінних паперів, недостатньо прозора схема приватизації державних об'єктів, неефективність інвестиційної політики тощо.

А тому більшість вітчизняних економістів головну роль у системі інвестиційних процесів відводять банківським установам. На нинішній день, вони вважають, що саме кредит є тим фактором, який в умовах ринку зможе забезпечити економічне зростання підприємницьких структур, випуск конкурентоздатної продукції та структурне перетворення економіки країни.

З огляду на те, що банківські установи є єдиним реальним на даний час джерелом ефективного та раціонального протікання інвестиційних процесів у нашій державі, необхідно суттєво вдосконалити механізми формування фінансових ресурсів вітчизняних банків, розробити відповідну стратегію. А стратегія економічної стабілізації та економічного зростання вимагає суттєвих

змін у системі кредитування, переходу від короткострокового кредитування до довгострокового, формування відповідних фінансових ресурсів.

Отже, для вітчизняних банківських установ операції щодо залучення грошових коштів є базою для розширення їх кредитної та інвестиційної діяльності. А тому від чіткої, правильної та виваженої організації процесів формування фінансових ресурсів, раціональної побудови прогресивних організаційно-економічних механізмів розподілу грошових коштів за видами та формами їх використання значною мірою залежать кінцеві результати діяльності банку, його прибуток.

Ресурсною базою діяльності банківських установ є сукупність джерел ресурсів, які потрібні для здійснення цієї діяльності.

За визначенням авторів Фінансового словника, ресурсами є «кошти, запаси, можливості, джерела чого-небудь (наприклад: фінансові, економічні, матеріальні тощо)» [1, с. 388]. Автори цього ж словника трактують банківські ресурси, як «кошти, що є у розпорядженні банків і використовуються ними для кредитних, інвестиційних та інших активних операцій» [1, с. 388].

Фінансові ресурси банківської установи поділяють на власні, залучені та позичені кошти (рис. 1).

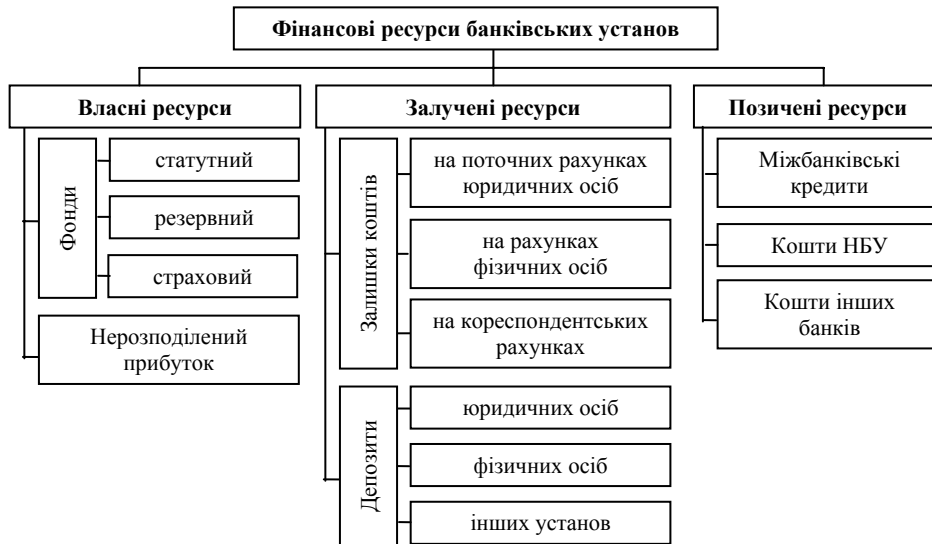
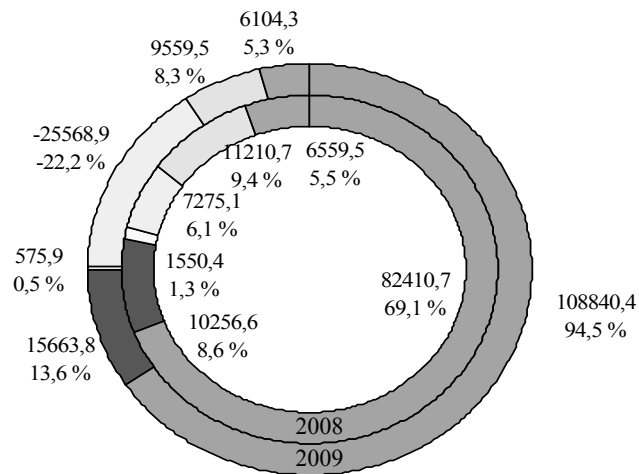

Рис. 1. Фінансові ресурси банківських установ

*Джерело. Складено автором на основі [1, с. 388]

Проте під впливом світової фінансової кризи власні кошти зменшилися на 4 088,0 млн грн, або на 3,43 відсотка (рис. 2). І, як видно із рис. 2, збільшення власних коштів відбулося за рахунок сплаченого зареєстрованого статутного фонду, який у порівнянні із 2008 роком у 2009-му році збільшився на 26 429,7 млн грн, або на 24,28 відсотка. Таке збільшення статутного фонду пояснюється вливанням значних обсягів державного капіталу в низки банківських установ

Україні. У той же час фінансовий результат вітчизняної банківської системи у 2009 році був від'ємним у порівнянні з 2008 роком.

- Сплачений зареєстрований статутний капітал
- Загальні резерви, резервний фонд та інші фонди банку
- Результат попередніх років
- Результат поточного року
- Результати переоцінки основних засобів та нематеріальних активів
- Інший капітал

Рис. 2. Структура власних коштів банківської системи України у 2008 – 2009 роках

**Джерело. Складено автором на основі [2, с. 43-45]*

Станом на 01.01.2010 р. власні кошти вітчизняної банківської системи становлять 115 175 млн грн, що в порівнянні з 2005 роком збільшились на 25 451 млн грн – у 4,5 разу.

Одним із найважливіших джерел ресурсно-фінансової бази банківської системи є депозитні ресурси, які являють собою кошти, розміщені на зберігання в банківських установах юридичними та фізичними особами на умовах виплати їм відповідних відсотків, обумовлені депозитною угодою.

Станом на 01.01.2010 р. кошти фізичних осіб у банківських установах України становлять 210 006 млн грн, а суб'єктів підприємницької діяльності 115 204 млн грн, що в 2,9 та 1,9 разу більше, ніж у 2005-му році відповідно (рис. 3).

Отже, депозити суб'єктів господарської діяльності та населення служать основою для нарощування фінансових ресурсів банків.

Вклади громадян, як і підприємств, неоднорідні за економічною природою та властивістю трансформуватися у кредитні ресурси як самого банку, так і кредитної

системи в цілому. На рис. 3 подано динаміку вкладів населення та підприємств за 2001–2009 рр.

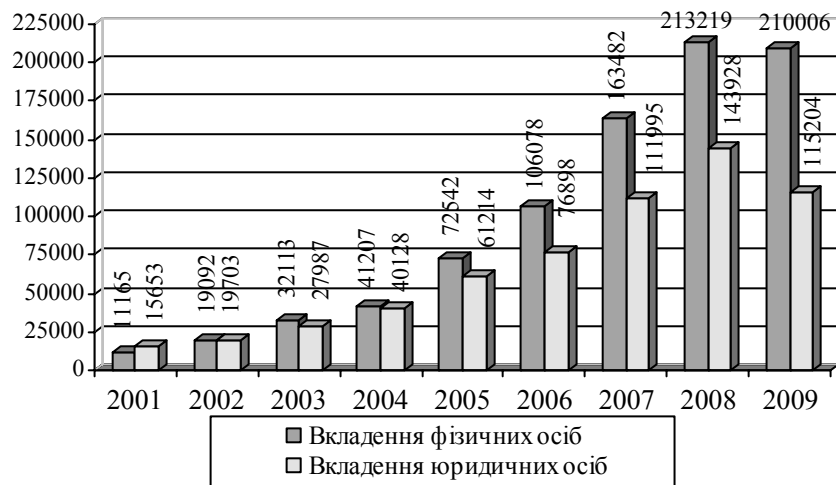

Рис. 3. Динаміка вкладів населення та підприємств у банківську систему України у 2001 – 2009 роках

**Джерело. Складено автором на основі аналізу [2, с. 43]*

Розглянемо основні напрями розвитку ринку депозитів за останній рік. Варто відзначити, що залишки на рахунках у національній валюті залежать від обсягу грошової маси, а на показник залишків на рахунках в іноземній валюті впливає низка таких чинників, як поточний баланс між експортом та імпортом, коливання валютного курсу гривні тощо. Високі темпи інфляції, суттєве знецінення національної валюти, фінансова криза, криза в банківській сфері, невважена політика Уряду щодо банківських установ, які спостерігалися за останні два роки, суттєво вплинули на обсяги депозитних вкладень. Вищеперелічені негативні фактори, що супроводжували діяльність банківських установ у 2009 році, призвели до досить різкого зниження депозитних вкладень, а саме: на 1,5 відсотка вкладів населення і 20 відсотків – підприємств. Зауважимо, що зниження депозитних вкладів населення було б набагато відчутним, як би не рішення НБУ про ліквідацію низки банків та призупинення повернення депозитів.

На наш погляд, така ситуація була спровокована і масовими виступами політикуму щодо критики та прямих висловлювань недовіри низці банківських установ. Варто також зауважити, що і з боку банківського нагляду НБУ було допущено низку прорахунків та не було забезпечено належного контролю за діяльністю ряду банків. Усе це викликало в населення недовіру до вітчизняної банківської системи.

В умовах ринкової економіки фінансово-кредитним установам необхідно основну увагу зосереджувати на заощадженнях фізичних осіб. Інтенсивність залучення заощаджень населення значною мірою залежатиме від запровадження новітніх технологій, поліпшення культури обслуговування.

Вітчизняні банки ostatнім часом у цьому напрямі працюють досить наполегливо та інтенсивно.

Зокрема, багато банків ефективно запроваджують такі види вкладів, як: стандарт, стандарт-плюс, зростання та інші (рис. 4) [3].

Види депозитних вкладів	
Стандарт	Депозит, який дозволяє отримувати відсотки щомісяця – готівкою через касу банку, перерахунок на поточний рахунок або платіжну картку
Стандарт-плюс	Вклад, який приносить найбільший дохід до 20,5 відсотка. Відсотки виплачуються в кінці терміну
Зростання	Вклад, який дозволяє накопичувати кошти шляхом поповнення та передбачає можливість отримувати відсотки щомісяця або приєднувати їх до суми депозиту, тобто проводити його капіталізацію
Рантьє	Вклад, який забезпечує найкращий спосіб нагромадження капіталу та отримання гарантованого доходу, а також за цим вкладом діє преміальна відсоткова ставка, яка щороку зростає. При достроковому знятті суми депозиту не втрачаються відсотки
Золота скриня	Депозит, який дозволяє надійно заощадити кошти на тривалий строк, отримувати високий щомісячний дохід та зберегти частину відсотків за дострокової виплати суми вкладу
Кишеня	Вклад, що забезпечує свободу в користуванні депозитом, передбачає як часткове зняття коштів, так і поповнення рахунку додатковими внесками, а при отриманні коштів з депозиту зберігаються відсотки за вкладом
Подарунок на повноліття	Вклад, за допомогою якого можна зберегти та примножити кошти для дітей. Права на депозит належать клієнтові, що розмістив депозит, а після досягнення неповнолітньою особою 18-річного віку права на вклад переходять до неї
Весняний	Депозит, скориставшись яким, вкладник отримує відсотки одразу при розміщенні коштів на вклад

Рис. 4. Види депозитних вкладів

Джерело. Складено автором на основі [3]

Запровадження нових видів вкладів дало можливість значно збільшити обсяги депозитів. Так, у грудні 2009 року загальний обсяг депозитів за первинними депозитними договорами, на відміну від тенденції попередніх трьох місяців, збільшився порівняно з листопадом на 18,9 млрд грн.

Фінансова криза досить негативно вплинула і на діяльність банківських установ з іноземним капіталом, оскільки спостерігався відплив фінансових ресурсів, а також суттєво знизилась діяльність спільних підприємств.

Ще одним, досить важливим джерелом фінансових ресурсів банківської установи є кошти, залучені на міжбанківському ринку. У вітчизняній банківській системі такі кошти з року в рік зростають і у 2008 році становили 16 255 млн грн (табл. 1).

Таблиця 1

**Кошти, залучені на міжбанківському ринку в 1998–2008 роках
(на кінець періоду, млн грн)**

Період	Усього	у тому числі							
		у національній валюті				в іноземній валюті			
		усього	у тому числі			усього	у тому числі		
			до за- пи- тання	стро- кові	з них довго- строкові		до за- пи- тання	стро- кові	з них довго- строкові
1998	980	143	72	71	–	837	682	155	17
1999	1002	268	139	129	0	734	527	207	–
2000	1525	759	305	454	7	766	403	363	–
2001	2705	1528	577	951	0	1176	866	311	1
2002	1639	794	319	475	6	845	639	206	–
2003	3521	2124	1641	483	16	1398	1075	323	–
2004	3621	2302	1970	332	30	1319	942	377	5
2005	3595	1710	1434	276	12	1885	1653	232	38
2006	9084	4432	3320	1112	28	4652	3777	875	43
2007	14056	8616	7449	1167	66	5440	4496	944	22
2008	16255	9945	8641	1358	77	6310	5215	1095	26

**Джерело. Складено на основі [4, с. 112; 5].*

Ще однією особливістю інтенсивного залучення коштів є впровадження зарплатних проектів.

Сутність зарплатних проектів полягає в запровадженні механізмів виплати заробітної плати за пластиковими картками. Проте розвиток цього напрямку гальмує важкий фінансовий стан вітчизняних підприємств, нерегулярна виплата і низький рівень зарплати громадян, що змушує користуватися послугами ринків, а не магазинів, які приймають картки до оплати, тощо. Звичайно, у нових політичних умовах, умовах стабілізації економіки та її інтенсивного розвитку цей негативний фактор буде ліквідовано. Але поряд із цим однією з переваг для тих клієнтів, які одержують зарплату за допомогою карток, є надання їм кредитів. Збільшення операцій із пластиковими картками вигідно банку для розширення своєї клієнтської бази, оскільки до банківського обслуговування залучаються

громадяни, які не мали до цього відносин із банком. Як правило, на початковому етапі запровадження зарплатних проектів потребує великих фінансових вкладень. Однак міжнародний досвід свідчить, що з розвитком ринкових відносин частка внутрішніх трансакцій постійно збільшується в загальному обороті за картками і саме внутрішній ринок здатний забезпечити стратегічні цілі банку на цьому ринку.

Отже, як бачимо:

- банківська система України в питаннях формування фінансових ресурсів значну увагу приділяє залученню коштів на депозитні рахунки;
- депозитна програма банківських установ України представлена широкою різноманітністю видів вкладів;
- для збільшення обсягів залишків на рахунках та поповнення коштів банківські установи широко використовують різного роду карткові проекти, у тому числі і зарплатні, що значно підвищує рівень коштів, збільшує їх строковість тощо.

1. Загородній А. Г. Фінансовий словник / Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. – 4-те вид., випр. та доп. – К. : Т-во «Знання», КОО ; Л. : Вид-во Львів банк. ін-ту НБУ. – 566 с.
2. Вісник НБУ. – 2010. – № 2. – Лютий.
3. www.kredobank.com.ua.
4. Бюлетень НБУ. – 2008. – № 12. – Жовтень.
5. Бюлетень НБУ. – 2009. – № 2. – Лютий.

BASIC DIRECTIONS OF FORMING FINANCIAL RESOURCES BY DOMESTIC BANKING SYSTEM

R. Kachur, L. Moroz

*Lviv commercial academy of Укоопспілки of Ukraine
Lviv banking institute of UB of NBU*

Basic directions of forming financial resources for crediting domestic economy have been formulated. The dynamics of forming credit resources by bank institutions of Ukraine is shown. The terms of bringing in money on savings accounts are especially emphasized.

Keywords: bank institutions financial resources, holdings of population, deposit holdings, deposits, attracted money, credit investments.

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМОЙ

Р. Качур, Л. Мороз

*Львовская коммерческая академия Укоопсоюза Украины
Львовский институт банковского дела УБД НБУ*

Определены основные направления формирования финансовых ресурсов для кредитования отечественной экономики. Показана динамика формирования кредитных

ресурсов банковскими учреждениями Украины. Особенно отмечены условия привлечения средств на депозитные счета.

Ключевые слова: банковские учреждения, финансовые ресурсы, вклады населения, депозитные вклады, депозиты, привлеченные средства, кредитные вложения.